

TBNT

EXEGESIS

**PERSPECTIVE TEOLOGICE
ÎN NOUL TESTAMENT**

**O INTRODUCERE ÎN TEOLOGIA BIBLICĂ
A NOULUI TESTAMENT**

Octavian Baban

TEME ȘI ACCENTE TEOLOGICE

ÎN NOUL TESTAMENT

O INTRODUCERE ÎN TEOLOGIA BIBLICĂ
A NOULUI TESTAMENT

TBNT: METODOLOGIE

La finalul acestei treceri în revistă, se poate încerca, în continuare, o definiție mai nuanțată a teologiei biblice a Noului Testament:

Teologia biblică se ocupă cu punerea în evidență a teologiei specifice fiecărui autor al Noului Testament, ori fiecărei cărți (dacă autorul este incert), anume așa cum se poate observa aceasta teologie în cărțile sau corpusurile respective, prin studiu exegetic, așa încât în final să se poată contura profilul teologic al autorului, ori al cărții, și contribuția acestuia la teologia Noului Testament.

Atunci când se discută despre conturarea teologiei comunicate cititorului, se recunoaște faptul că fiecare autor biblic a avut o teologie mai bogată și mai complexă decât ceea ce a lăsat scris și că nimeni nu își poate propune să contureze integral această teologie *reală* a autorilor biblici, deoarece ea iese din sfera observațiilor pe cărțile Noului Testament, din sfera teologiei biblice.

TBNT se ocupă, cu alte cuvinte, de *teologiile comunicate* ale autorilor biblici. Acestea subliniază în final atât unitatea, cât și diversitatea Noului Testament. Pe deoparte, sursa varietății acestor teologii comunicate este asigurată de accentul cazuistic covârșitor al celor mai multe lucrări (de exemplu, epistolele Noului Testament; apostolii și evangheliștii au scris nu atât tratate teologice, cât mai ales răspunsuri centrate pe nevoile existente ale Bisericilor, ale creștinilor din Biserica primară). Pe de altă parte, autorii biblici au fost, foarte probabil, într-o bună colaborare și consens teologic, asigurat de întâlniri și programe comune, cum se vede în conciliul de la Ierusalim, anul 49 (Fapte 15), ceea ce a modelat teologiile lor reale și le-a asigurat unitatea. Însă nu aceste teologii reale reprezintă obiectul de studiu al teologiei biblice, ci conturarea *teologiei lor comunicate*. TBNT este, atunci, un mod de a medita la conținutul teologiei comunicate a autorilor Noului Testament, așa cum ea le-a fost inspirată autorilor.

Corpusurile literare întâlnite în Noul Testament și care se pretează caracterizării prin identificarea teologiei biblice asociate, sunt următoarele: evangheliile sinoptice (Matei, Marcu, Luca); corpusul lucan (Luca-Fapte)¹; corpusul ioanin (Evanghelia după Ioan, scrisorile ioanine: epistolele 1-2-3 ale lui Ioan); corpusul paulin (treisprezece epistole: Romani, 1-2 Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, 1-2 Tesaloniceni, Filimon, Tit, 1-2 Timotei); Epistola către evrei²; corpusul petrin (1-2 Petru); epistolele generale (Iuda, Iacov); Apocalipsa³.

Teologia biblică se află, într-un fel, la granița dintre analiza sincronică a Noului Testament (analiză de tip cultural, la nivelul unei epoci anume) și cea diacronică (analiza de tip istoric, care privește ideile Noului Testament în dinamica timpului și istoriei gândirii creștine). Teologia biblică ia în considerare cărțile Noului Testament și teologia lor din perspectiva temporală a evoluției gândirii creștine din secolele 1-2 dH, precum și din cea a revelației divine din primul secol (revelație care are un caracter progresiv).

Prin relația sa cu exegeza biblică și prin analiza concentrată pe mesajul auctorial, teologia biblică subliniază caracterul specific al diverselor cărți și, implicit, diversitatea Noului Testament. În același timp, prin relația sa cu teologia sistematică și prin tratarea de ansamblu a corpusurilor Noului Testament, teologia biblică a Noului Testament subliniază unitatea Noului Testament.

---

¹ În privința lui Luca există o anumită ambiguitate: fără îndoială, în evangheliile el urmează o linie istorică, aproape biografică, în prezentarea vieții lui Isus, ceea ce îl include între autorii sinoptici, întrucât folosește aceeași schemă compozițională; în același timp, el este autorul unei duble care are caracteristici clare, specifice, Luca-Faptele Apostolilor, care trebuie analizată separat, ca un corpus lucan al NT.

² În funcție de ipoteza acceptată, ar putea fi inclusă și în corpusul paulin. Ca regulă, totuși, având în vedere discuțiile existente, teologia ei este studiată separat.

³ În extremis, Apocalipsa ar putea intra în corpusul ioanin. Datorită caracteristicilor unice însă, fiind singura scriere apocaliptică în NT, și datorită particularităților lingvistice și teologice (precum și a dezbaterilor legate de autor) ea poate fi studiată separat.

În ce privește exegeza biblică, aceasta reprezintă un prim stadiu de „arheologie” a textului biblic, încercând să reconstituie forma cât mai aproape de original a textului, precum și intențiile principale ale autorului:

1. Exegeza biblică încearcă să stabilească forma originală a textului, unitățile sale logice.
2. Ea își propune să contureze cât mai clar mesajul autorului primar printr-o analiză atentă, gramaticală și stilistică a textului.
3. Conturarea mesajului se face și prin analiza culturii și a situației în care a fost scris textul (perspective istorice, filosofice, sociale etc.).

Apropierea, în primă instanță, dintre metodele și scopul exegezei biblice și metoda și scopul teologiei biblice a Noului Testament a făcut ca teologia biblică să fie văzută de unii teologi drept o formă de exegeză complexă mai degrabă decât o formă de gândire teologică.

Totuși, pe când exegeza se preocupă de reconstituirea unui text și a semnificației sale primare (prin studiul gramaticii textului, prin analiză lingvistică, culturală, și istorică a termenilor folosiți), teologia biblică se ocupă de reconstituirea gândirii teologice de ansamblu a autorului, într-o carte dată, în contextul reconstituit al destinatarului și a culturii sale. În felul acesta, TBNT realizează un echilibru, de fapt, precum și o tranziție, între perspectiva exegezei biblice și cea a teologiei sistematice.

De fapt, aceasta tranziție este mai interesantă decât pare la prima vedere, deoarece teologia biblică nu este doar o generalizare a exegezei și un pas premergător față de sinteza globală a teologiei sistematice, ci reprezintă și un efort de obiectivizare a gândirii teologice. Orice teolog biblic trebuie să recunoască condiționarea sa culturală și ancorarea sa în prezent, în vreme ce practică această arheologie textuală biblică. Împinsă la extrem, condiționarea culturală poate scoate la lumină obstacole de netrecut, din punct de vedere

filosofic. Odată cu operele lui J. Derrida⁴, a apărut ideea că un text este un ansamblu de simboluri care nu are un înțeles în sine, ci capătă un alt sens de fiecare dată când este interpretat de cineva. Cheia înțelesului se află în mintea cititorului, a interpretului, nu în recuperarea intenției autorului textului. Demersul de recuperare a intenției autorului ar părea, astfel, să fie destinat eșecului total, iar textul ar suporta înțelesuri multiple în funcție de cititor.

Există însă motive și repere constante pentru care demersul de recuperare a gândirii teologice a autorilor Noului Testament nu este unul lipsit de speranță: constanța situației, psihologiei și comportamentului uman afectat de păcat; constanța și eficacitatea soluției oferite pentru mântuire individuală și colectivă (mântuirea prin credință în jertfa lui Isus Hristos); constanța prezenței, lucrării și mandatului Duhului Sfânt (aplicarea mântuirii, explicarea cuvintelor lui Isus și a revelației apostolice); transferabilitatea lingvistică și culturală a mesajelor scrise în limbile antice (greacă, ebraică, aramaică, coptă, latină).

În felul acesta, teologia biblică realizează o conexiune importantă, creând contextul practicării studiilor hermeneutice (hermeneutica reprezintă interpretarea unui text antic conform înțelegerii moderne, într-un mod care să scoată în evidență nu atât înțelesul antic, cât mai ales aplicabilitatea contemporană). Cititorul implicit și predicatorul implicit al celor două texte (antic și tradus) sunt tovarăși de analiză importanți ai teologului⁵.

Pentru comparație, deși nu constituie obiectul acestui studiu, se pot enumera și caracteristicile generale ale teologiei sistematice:

---

⁴ J. Derrida, *Speech and Phenomena*, trad. de D. Allison (Evanston Illinois: Northwestern University Press, 1973); J. Derrida, *Writing and Difference*, trad. de A. Bass (London: Routledge, 1978), idem, *Dissemination*, trad. de B. Johnson (Chicago: University of Chicago Press, 1981); idem, *Of Grammatology*, trad. de G. Spivak (Baltimore: The John Hopkins University Press, 1997) etc.

⁵ J.Ch. Beker, „Biblical Theology In a Time Of Confusion”, *ThTd* 25.2 (1968), mesajul inaugural la instalarea ca profesor de teologie biblică la Princeton Theological Seminary, 21 februarie, 1968.

1. Ea studiază mesajul teologic global, de ansamblu, al Bibliei.
2. Ea subliniază unitatea Bibliei, plecând de la premiza inspirației divine comune și a mesajului unitar, dincolo de autori, perioade și cultură.
3. Ea asigură o sinteză între conținutul antic (iudaic) și înțelegerea modernă, filosofică, a mesajului biblic.
4. Ea formulează adevărurile biblice în termeni culturali adaptați unei epoci date, conform reperelor filosofice ale acelei epoci (fiecare generație are teologia sa sistematică).
5. Principala ei abordare este abordarea tematică (învățătura Bibliei despre păcat, despre Sfânta Treime, Dumnezeu etc.).

În mod caracteristic, TS cercetează scriptura din perspectivă biblică globală și se concentrează pe formularea în termeni culturali contemporani a învățăturilor biblice⁶.

Teologia biblică poate prezenta diverse trăsături comune cu exegeza biblică și cu teologia sistematică, dar, în cele din urmă poate fi descrisă prin nuanțe și accente proprii.

Problema centrului teologic al TBNT

Una din dezbaterile specifice ale TBNT, vizavi de varietatea și unitatea teologică pe care o pune în evidență în cărțile Noului Testament, este problema existenței unei teme centrale, a unui centru teologic al TBNT⁷.

Discuția a fost declanșată prin paralelism cu studiile asupra teologiei Vechiului Testament, unde s-a pus de timpuriu problema unui centru teologic, unificator (o problemă spinoasă, dificil de

---

⁶ TBNT împrumută ceva din această abordare contemporană, culturală a TS: se poate observa, astfel, că abordările demitologizante ale lui Bultmann includ, implicit, și perspectiva filosofică existențialistă.

⁷ Cf. E. Best, „On defining the Central Message of the New Testament”, The Ethel M. Wood Lecture 1986, prezentată înaintea adunării Senatului Universității din Londra, în 04.03.1986, London:University of London, 1986, 1-16.

rezolvat în contextul dat; colecția veterotestamentară are un caracter mozaicat, fragmentar, care nu se subordonează ușor unui singur principiu unificator, deși au fost propuse mai multe astfel de principii: istoria poporului ales; istoria mântuirii; caracterizarea lucrării divine; portretul lui Dumnezeu; istoria revelației).

În ce privește Noul Testament, au fost propuse următoarele teme ca posibile centre ale teologiei Noului Testament: salvarea omenirii, împlinirea așteptării mesianice iudaice și extinderea efectelor ei, tranziția de la legea veche la legea nouă (de la legământul vechi la legământul nou). Este limpede însă că Isus Hristos este cel care constituie centrul teologic al Noului Testament, al mesajului evangheliei⁸.

Perspectivile generale ale TBNT contemporane

Conform acestei discuții s-ar putea spune că abordările moderne ale teologiei biblice prezintă următoarele caracteristici generale⁹:

TBNT este o disciplină teologică complexă, parte dintr-un studiu mai larg asupra mesajului Noului Testament (care include exegeza, hermeneutica și teologia sistematică), și care își propune să extragă mesajul teologic inițial (intenționat de autor, în comunicarea sa cu destinatarii primari) al textului biblic, prin studiul în context istoric-cultural și canonic, al acestui mesaj. Teologia biblică a NT are ca scop caracterizarea de ansamblu a teologiei specifice a autorilor biblici așa cum aceasta reiese din cărțile lor (carte sau corpus de cărți) și de a-i evalua semnificația prin discutarea acestei teologii în cadrul dezvoltării cronologice și de profunzime a gândirii și credinței creștine din primul secol. Din acest punct de vedere, ea folosește metodele științifice de exegeză și interpretare ale unui text antic și va.lorifică, în același timp, și tezaurul tradiției interpretative creștine.

---

⁸ J.-N. Aletti, *Jésus-Christ fait-il l'unité du Nouveau Testament?*, Jésus et Jésus-Christ, vol. 61, Paris: Editions Desclée, 1994.

⁹ W.G. Jeanrond, „Criteria for New Biblical Theologies”, *The Journal of Religion*, 76.2 (1996), 233-249.

Ea nu este în mod esențial controlată de o denominație religioasă sau de vreo Biserică, deși se desfășoară în mod esențial ca o reflecție în interiorul Bisericii. Disciplina nu interzice nimănui accesul la citirea și interpretarea Noului Testament, și implică studii intertextuale generale¹⁰. În calitate de teologie însă ea nu poate avea un caracter laic, adică nu poate fi reconstituit mesajul textelor biblice de pe poziții teologice neutre, fără să afirme contribuția esențială a a credinței, nașterii de sus, a iluminării Duhului Sfânt.

Teologia biblică informează teologia sistematică în măsura în care privește la textul antic prin ferestre noi de analiză atentă, în context, impunând reformulări sau ajustări de argument. Ea analizează gândirea teologică a Noului Testament în contextul istoriei și culturii primului secol și ia în considerare în acest sens și informațiile furnizate de textele necanonice. În felul acesta ea privește la text (și la co-text), la autori, la destinatari, la contextul general al fiecărei cărți sau corpus, întregind imaginea de ansamblu a epocii și înțelegerea mesajului teologic.

Metodele TBNT: o privire de ansamblu

Având în vedere scopurile teologiei biblice, precum și relația ei cu exegeza și teologia sistematică, se pot pune în evidență mai multe metode alternative prin care poate fi abordată teologia autorilor biblici, în principal șapte abordări majore¹¹:

Metoda istorică. Ea încearcă să creioneze teologiile diverșilor autori biblici și să le privească, apoi, din perspectivă istorică.

---

¹⁰ Robert Morgan scrie „orice om care folosește Biblia ca scriptură se angajează (cu știința sau fără știința sa) în interpretare teologică”, cf.. R. Morgan și J. Barton, *Biblical Interpretation*, Oxford: Oxford University Press, 1984, 274, cf. 197, 278. La fel, cf. Stephen Prickett și Robert Barnes, *The Bible, Landmarks of World Literature*, Cambridge: Cazămbridge University Press, 1991, 43, etc.

¹¹ Cf. G.R. Osborne, „Biblical Theology” în W.A. Elwell (ed), *Elwell Evangelical Dictionary*, Grand Rapids, MI: Baker Publishing Group, 1996; G. Hasel, *New Testament Theology. Basic Issues in the Current Debate*, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1993 (1978).

Se detașează astfel gândirea sinopticilor (unde un loc special îl ocupă Luca-Fapte), a lui Ioan (evanghelia și scrisorile), a lui Pavel, teologia bisericii primare (Evrei, 1-2 Petru, Iacov, Iuda), și dezvoltări mai târzii (Apocalipsa). Ioan este interesat de întruparea Logosului, de Duhul Sfânt, de manifestarea divinității lui Isus; Pavel este interesat de înlocuirea legământului Legii prin legământul lui Hristos, de credință, de neprihănire, de istoria mântuirii, de lucrarea interioară a Duhului Sfânt, de organizarea Bisericii, de Cina Domnului, dărnicie, etc. Printre reprezentanții ei cei mai de seamă se numără W.G. Kümmel. Conform lui, TBNT nu se ocupă doar cu studiul teologiei de sinteză a Bisericii primare, ci și cu studiul etapelor intermediare până la stadiul final al proclamării, așa cum se observă acesta în Noul Testament¹². Pentru Kümmel există trei mari tipuri de gândire (istorică) creștină: teologia de tip sinoptic, teologia paulină și teologia lui Ioan. Tot de pe poziții istorice a studiat TBNT și O. Culmann, care a propus o metodă adițională interesantă, cea a istoriei salvării (pentru el, principiul fundamental al TBNT este istoria salvării omenirii, iar Hristos este centrul acestei istorii, „centrul timpului”)¹³. Poate că metoda lui ar putea fi descrisă ca o metodă para-istorică de studiere a TBNT, deoarece, conform lui Culmann, istoria mântuirii se desfășoară pe un plan veșnic, iar în istoria propriu-zisă avem doar proiecția în temporalitate a mântuirii omenirii. Gândirea lui Culmann dă, în fapt, o lovitură

¹² În mod caracteristic, W.G. Kümmel folosește următoarea împărțire pe capitole în cartea sa: 1. Proclamarea primelor trei evanghelii sinoptice (Împărăția lui Dumnezeu, Isus cel istoric, Mesia, Fiul lui Dumnezeu, Fiul omului); 2. Credința comunității creștine primare; 3. Teologia lui Pavel; 4. Mesajul iohanin despre Hristos (evanghelia lui Ioan și epistolele lui Ioan); 5. Concluzia (Isus, Pavel, Ioan: centrul NT). Cf. Kümmel, *The Theology of the New Testament*, London: SCM, 1975.

¹³ O. Culmann, *Salvation in History*, NY: Harper and Row, 1976.

puternică metodelor pur istorice, diacronice, arheologice, în favoarea unei reconstrucții mai nuanțate teologic¹⁴.

Contextualizând demersul lui, trebuie subliniat că O. Culmann a încercat în primul rând să răspundă abordării existențialiste și rigide istoric a lui H. Conzelmann, care considera că perioada lui Isus este mijlocul istoriei, al revelației, cu două consecințe importante: înainte de Isus se află Vechiul Testament, adică vechiul legământ, iar după el vine istoria Bisericii (văzută ca o perioadă oarecum independentă de Isus, despărțită teologic și fenomenologic de timpul lui Isus și de intervenția sa directă)¹⁵. Pentru O. Culmann, perioada Bisericii este direct și organic legată de timpul lui Isus, care este centrul revelației, și continuă acest timp prin mărturisirea unei centralități perpetue a lui Isus în istorie și în veșnicie (el este Domn, așezat la dreapta Tatălui, într-o mijlocire continuă, într-o relație continuă cu Duhul Sfânt și lucrarea sa specială, despre care dă mărturie Faptele Apostolilor). Prin contrast, teoria lui Conzelmann se referea doar la o proiecție „terestră”, la o secțiune limitată, a lucrării veșnice a mântuirii. La Culmann, istoria mântuirii se desfășoară pe mai multe planuri, se dezvoltă pe un plan în ceruri, pe altul pe pământ, în inima oamenilor, în sânul Bisericii, este receptată de îngeri – pe un alt nivel etc., toate aceste planuri istorice concurând la tabloul general al istoriei mântuirii.

---

¹⁴ Culmann își împarte astfel tratatul: 1. Prolegomena (istoria mântuirii, hermeneutica istoriei mântuirii); 2. Geneza abordării istoriei mântuirii (credibilitatea autorilor biblici), 3. caracteristici fenomenologice (tensiunea între „deja și nu încă”, între eternitate și istorie), 4. tipuri majore de înțelegere ale istoriei mântuirii (începerea istoriei mântuirii prin Isus, perioada intermediară a istoriei mântuirii (Ioan, Luca), ansamblul istoriei mântuirii).

¹⁵ H. Conzelmann, *The Theology of St Luke*, London: Faber, 1960 *Die Mitte der Zeit*, 1954.

Între lucrările recente care au adus o contribuție deosebită în conturarea gândirii fiecărui corpus al Noului Testament se pot număra cele ale lui I.H. Marshal, R.B. Zuck (editor) și K.J. Vanhoozer (editor)¹⁶.

Mai departe, între submetodele de tip istoric pot fi amintite metoda sintetică-istorică, axată pe temele teologice de bază ale Noului Testament pe care le urmărește prin diversele tipuri și straturi de texte scripturale ca să noteze dezvoltarea lor de-a lungul perioadelor biblice¹⁷; metoda secțiunilor transversale, care preia o temă centrală, unificatoare, și o privește în evoluție istorică (de ex., tema legământului sau a promisiunilor mântuirii, despre Duhul Sfânt etc.)¹⁸; metoda istorică-socială care studiază dezvoltarea ideilor teologice în viața Bisericii¹⁹.

Metoda analitică. Această metodă urmărește să pună în evidență teologia distinctă a fiecărui autor sau cărți: ce a vrut să spună autorul, care era contextul, etc.? Ea caută să pună în evidență mesajul unic al fiecărei cărți, dar poate fi subiectivă și, ca

¹⁶ I.H. Marshall, *New Testament Theology. Many Witnesses, One Gospel*, Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2004 (variantea prescurtată a acestei lucrări este *A Concise New Testament Theology*, Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2008); două contribuții majore vin din partea lui R.B. Zuck (ed), *A Biblical Theology of the New Testament*, Chicago, IL: Moody Press, 1994; și K.J. Vanhoozer, *Theological Interpretation of the New Testament. A Book-by-Book Survey*, Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2009.

¹⁷ Avantajul acestei metode este că subliniază unitatea Scripturii. Dezavantajul ei constă în faptul că este subiectivă în interpretarea straturilor de texte și a asocierii lor cu autorii inițiali (diverse ipoteze redacționale) și poate forța o interpretare artificială a NT.

¹⁸ Tăria ei stă în înțelegerea de ansamblu pe care o aduce temelor. Slăbiciunea ei constă în selecția oarecum arbitrară a temelor (atunci când nu este exhaustivă). O temă centrală aleasă neinspirat poate forța celelalte teme să se armonizeze cu ea.

¹⁹ Valoarea ei constă în faptul că încearcă să înțeleagă trăsăturile comunităților care au stat în spatele scrierii Bibliei. Ridică însă și probleme specifice, cum ar fi subiectivitatea reconstrucțiilor, care lasă textul biblic la bunul plac al speculațiilor teologice.

urmare, limitează înțelegerea interacțiunii teologice între autori, în contextul predicării din Biserica primară. Ea subliniază gândirea specifică fiecărui autor, dar realizează în final un colaj fără coeziune de ansamblu.

Metoda tematică. Este o abordare sintetică și discută categoriile TBNT din perspectiva metodei teologiei sistematice (pe teme). În secolul XII Peter Lombard a făcut o primă încercare de alcătuire a unei teologii sistematice pe teme (Dumnezeu, har, predestinare, binefacere, condamnare, judecată finală etc.). În secolul xx, remarcabilă este teologia biblică a NT scrisă de A. Richardson (Dumnezeu, Duhul Sfânt, Hristos, răscumpărare - soteriologie, despre Biserică - ecleziologie, slujire, sacramente sau simboluri etc.)²⁰. Între avantajele acestei metode se numără sublinierea unității mesajului biblic. La o analiză atentă, se observă că, la fel ca teologia sistematică, ea poate introduce idei contemporane în tabloul teologiei autorilor biblici, obținându-se o reconstrucție deformată, modernizată, a gândirii acestora. Această primejdie există însă, întotdeauna, în grade diferite, indiferent de metodă.

Metoda sintetică a deschis, în același timp, și o dezbatere interesantă cu privire la receptarea teologiei Noului Testament. Richardson consideră că doar un creștin poate înțelege teologia Bisericii primare așa cum poate fi ea reconstruită din textul Noului Testament prin discutarea cărților în lumina

---

²⁰ A. Richardson, *An Introduction to the Theology of the New Testament*, London: SCM, 1958; de asemenea, și G.E. Ladd, *A Theology of the New Testament*, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1993, rev.ed. (1974); Richardson crede că Biserica primară se afla în posesia unei teologii comune care poate fi reconstituită din studiul literaturii NT. La baza acestei teologii stă învățătura lui Isus care se deosebește de interpretările fariseilor, saducheilor, ale cărturarilor etc.

comentariilor analitice și a descoperirilor istorice²¹. Pe poziția opusă se situează K. Stendahl care susține că atât creștinul cât și necreștinul pot reconstrui teologia Bisericii primare din documentele Noului Testament (doar că necreștinul nu va putea intui bine conținutul și valoarea comparativă a convingerilor creștine)²². Un alt autor important care îmbrățișează metoda tematică este C. H. Schelke.²³ Pentru el, temele importante sunt Creația, Lumea, Timpul, Omul (vol. 1), Istoria mântuirii și a revelației (vol. 2), Etica (vol. 3), Împărăția lui Dumnezeu, Biserica, Eschatologie (vol. 4). El atrage atenția că teologii care studiază teologia biblică a Noului Testament „nu doar descriu Noul Testament, ci îl și interpretează”, subliniind că teologia biblică a Noului Testament nu este pur și simplu o recuperare a istoriei acestuia, ci, în același timp, și o interpretare a acesteia.

Metoda existențialistă. Această metodă subliniază nevoia reinterpretării contemporane a TB. Ea caută înțelegerea mesajului autorului inițial către destinatarul inițial, și deduce principiile receptate de către acest destinatar, mecanismul său exegetic. Odată descoperite principiile de bază ale mesajului Noului Testament, formularea lui pentru cititorul modern se face în cheie existențialistă, pe baza argumentului eternului

²¹ Richardson, *Introduction*, 9,12. Conform lui Richardson, reconstrucția fidelă ține de o relație personală cu Isus Hristos, prin credință, pentru că El este, de fapt, autorul și sursa predicării apostolice.

²² Cf. K. Stendahl, „Biblical Theology, Contemporary”, *IDB* 1, 418-432. Există însă și posibilitatea (primejdia) ca reconstrucțiile contemporane ale teologiei apostolice să aibă un caracter confesional, vezi critica lui L.E. Keck contra lui A. Richardson: „Acel Isus care învață lucrurile atribuite lui de către Richardson este prezentat, de fapt, ca un teolog creștin, și anume ca un anglican (adică, așa cum este A. Richardson, n.m.)” (L.E. Keck, „Toward the Renewal of New Testament Christology”, *NTS* 32 (1986), 362-77).

²³ K.H. Schelke, *Theology of the New Testament*, 3 vols, trad. W. Jurgens, Collegeville, MN: Liturgical, 1971-77.

uman. Printre meritele acestei metode este acela că personalizează învățătura Scripturii, că ține cont și încearcă să recupereze mesajul general al Noului Testament și formele (termenii) în care acesta a fost (și este) receptat. Printre dezavantaje este faptul că aplică o filosofie modernă (existențialismul) în procesul de conturare a unui mod de înțelegere antic. Rudolf Bultmann este un reprezentant de seamă al metodei existențialiste²⁴. El aplică filosofia lui Heidegger la domeniul teologiei. Unul din conceptele sale de bază este demitologizarea mesajului Scripturii (alături de acesta stă și ideea nevoii de remitologizare contemporană a mesajului Scripturii)²⁵. Hans Conzelmann, student al lui Bultmann, va reacționa față de această concepție²⁶, făcând un pas spre liberalism și susținând că nu mai este interesantă reconstrucția istorică a teologiei Noului Testament (centrul timpului), ci doar interpretarea ei (accentuând, astfel, și mai tare abordarea existențialistă), precum și nevoile prezente ale Bisericii (a treia fază a istoriei mântuirii, conform lui Conzelmann). Din acest punct de vedere, TBNT se înscrie pe o traiectorie din ce în ce mai subiectivă, ceea ce este punctul slab al acestei abordări.

Metoda hristologică. Hristos este cheia hermeneutică majoră, fereastra prin care înțelegem revelația lui Dumnezeu cu privire la orice temă (folosește ideea centralității lui Hristos ca principiu fundamental). Metoda subliniază unicitatea lui

---

²⁴ R. Bultmann, *Theology of the New Testament*, London: SCM, 1952 (cf. și Bultmann, *Theology of the New Testament*, trans. Kendrick Grobel, Scribner Studies in Contemporary Theology, New York: Scribner's, 1951).

²⁵ R. Bultmann, *Jesus Christ and Mythology*, NY: Scribner's, 1958; cf. J. Macquarrie, *The Scope of Demythologizing: Bultmann and his Critics*, NY: Harper and Row, 1960.

²⁶ H. Conzelmann, *An Outline of the Theology of the New Testament*, trad. J. Bowden, New York: Harper & Row, 1968; idem, *Grundriss der Theologie des Neuen Testaments* (2nd ed), Munich: Christian Kaiser, 1968 (1967).

Hristos și caracterul fundamental al predicării și persoanei sale. În același timp însă ea are tendința de a spiritualiza pasajele care nu se referă la Hristos și de a le forța interpretarea, ajungând la idei străine de intenția primară a autorilor.

Metoda canonică. Breward Childs este unul din reprezentanții importanți ai acestei metode²⁷. Interpretarea canonică ține cont de faptul că prin inspirație și selecție, prin apartenența la canon și ordinea canonică a scrierilor, avem un comentariu exegetic subtil al Scripturii. În această viziune, canonul devine resursă exegetică, factor determinant în înțelegerea teologiei autorului unei cărți din Noul Testament. Deși este diferită de metoda canonică, aici poate fi amintită și metoda credală. Aceasta privește la Biblie ca la o serie de afirmații de crez desprinse de contextul lor istoric, văzute din perspectiva eternă a Bisericii. Ea recunoaște importanța crezului și a închinării în Noul Testament, dar propune o demarcare prea radicală între credință și istorie.

Metoda multiplex. Preferată de G. Hasel, metoda multiplex combină metodele enumerate mai înainte și pornește de la text pe care îl analizează exegetic din punct de vedere gramatical, istoric și social, pentru a înțelege matricea social-culturală în care trăiau primele comunități de creștini. Mesajul interpretat astfel este organizat apoi, în tendințe de bază și structuri fundamentale, caracteristice pentru cărți, autori și pentru perioada în care au trăit. Între aceste perspective, există, bineînțeles, diverse interacțiuni, locuri comune, sau tendințe

---

²⁷ B.S. Childs, *The New Testament as Canon: An Introduction*, London: SCM, 1984; idem, *Biblical Theology of the Old and New Testaments*, London: SCM, 1992; idem, *Biblical Theology: A Proposal*, Minneapolis, MN: Fortress, 2002. Cf. și F. Thielman, *Theology of the New Testament: a Canonical and Synthetic Approach*, Grand Rapids, MI: Zondervan, 2005.

particularizatoare, după cum și accente specifice. Principalele tipuri de teologii (marcană, ioanină, paulină, catolică târzie etc.), sunt interpretate, astfel, atât în independența lor teologică, precum și ca expresii ale unui fond comun de predicare, de vestire a evangheliei (metafore comune, accente comune, subiecte comune).

Teologia biblică încearcă să recupereze atât gândirea specifică a fiecărui autor, parte din abordările teologice timpurii ale Bisericii, precum și fondul comun al viziunii despre viață și credință (ceea ce subliniază unitatea de gândire a Bisericii pe subiecte cum sunt misiunea, așteptarea venirii a doua a lui Isus etc.). Pe lângă acest tablou teologic sincron, se poate pune în evidență și o perspectivă diacronică, o linie de schimbări teologice progresive, în timp. Tabloul final trebuie prezentat mai degrabă în termeni compatibili cu gândirea creștină primară, care aparțin textului și timpului când a fost scris Noul Testament, și nu în termeni moderni care presupun o filtrare târzie a mesajului, o prelucrare conformă cu dezvoltările teologice ulterioare.

Abordarea adoptată în paginile următoare este o abordare combinată, de tip tematic și centrată pe autori, la care se adaugă evaluarea acestor teologii specifice în perspectivă istorică, adică o abordare de tip multiplex²⁸. Studiul va încerca să îmbine abordarea clasică exegetică, text cu text, a temelor teologice, dar va încerca și să construiască, prin concluzii, o privire de ansamblu structurată, unificată, asupra problemelor discutate, privite în perspectivă cronologică.

---

²⁸ Cf. G. Hasel. De asemenea, D. Guthrie, *New Testament Theology*, Downers Grove: InterVarsity, 1981; G. Ladd, *A Theology of the New Testament*, Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1993, rev.ed. (1974); W. Kümmel, *The Theology of the New Testament*, London: SCM, 1975; F. Stagg, *New Testament Theology*, Nashville, TN: Broadman, 1962.

Această introducere va lua în considerare câteva teme majore ale teologiei cum sunt hristologia, hamartologia, antropologia, pneumatologia, nomologia, eshatologia, și le va discuta din perspectivele specifice ale fiecărui autor sau corpus din NT.